

(*Rev. des Pat. Gall.-Rom.* IV, 232; Cordier, *Haut Lavedan*, 16); però Rohlf's, *ASNSL* CLXXIII, 49, precisa que a Arrens és «verser des pleurs». — 13 Res en Walde-P. ni Horst Schmidt. Tot i que Thurneysen (*TbLL*, s. v. *birrus*) i Weisgerber (*Sprache der Festlandketten*, 195) parlaren de *birrus* i de *berros* 'curt', que hom va relacionar amb aquesta família, no diuen res de *berraim*. Res tampoc en Pok., *IEW*, on parla del grec *φάρρος*.

BARRELLA, 'Salsola kali', planta que s'usava per fer sabó, així anomenada en el País Valencià i les Terres de l'Ebre, forma mossàrab que ha reemplaçat la pròpiament catalana *parrella*, encara general a l'Urgell i Noguera, i segurament diminutiva de *parra*, per la forma semblant a un petit enreixat o emparrat de branquillons secs que té la barrella que vola pels camps (semblant a la forma del cast. *zarza-parrilla*). □ 1.ª doc.: Com a nom de lloc, *Les Parrelles*, 1293; com a nom viu de la planta *barrella*, 1706.

En temps moderns la més famosa internacionalment ha estat la barrella de les terres alacantines (que hom cita ja el 1706, *AlcM*), a les boques del Segura i el Vinalopó, però és també molt abundant en les del Xúquer i de l'Ebre, i fins a l'estanyar del Prat de Llobregat, encara més a les albuferes de València i d'Elx, en el que ara són arrossars de Sueca, Alfafar, etc.; i, en el Principat, a les terres de l'Ebre i del Baix Segre, i a les comarques del Baix Urgell i de la Noguera. Des del català, en conseqüència, el mot es va estendre al cast. *barrilla*, documentat des de 1607 (veg. *DCEC* I, 403, i sobretot IV, 934-5), que aviat arrelà en aquesta forma castellanitzada a la zona Múrcia-Granada, i al port. *barrela* [1647], on es troba amb el sentit de 'lleixiu'.¹ Després, des del castellà, amb l'exportació alacantina, es propagà al port. *barri-lha*, fr. *barille* i oc. *barriho*. Steiger i Hess von Wyss (en llur estudi sobre l'origen de *SOSA*, *VRom.* II, 1938, 65-7), a qui es deuen part d'aquestes dades, i jo mateix en el meu primer article, pensàrem en diverses etimologies,² entre les quals semblava molt raonable que el nom de planta fos el mateix que *barrella* 'barra petita' (*AlcM*, § 1 i mall. 1764, escrit *barrela*),³ o sigui un derivat de *BARRA*, i pensàvem que podia haver estat primer el nom de les «barres» de sosa feta amb barrella, tal com s'exportarien.

Però, segons les nombroses descripcions que vaig recollir de l'antiga fabricació de la barrella elaborada, i el sabó de barrella, a l'Urgell, el producte no tenia forma de barra. Sobretot en el Principat s'ha distingit sempre la barrella, *Salsola kali*, de la *Salsola soda*, la que amb propietat rep el nom de *sosa*; sens dubte hi ha hagut molta confusió entre l'una i l'altra, sobretot en el sentit de fer passar comercialment per sosa el producte obtingut de la barrella.

És natural que això no es vagi fer al principi, en les velles fases de l'explotació rústica, però el nom ja havia de estar fixat en aquell temps. Ara bé, una forta tradició local i pagesa m'ensenyava que a l'Urgell s'obria en el sòl d'un camp un clot circular, s'omplia

de llenya i, quan ja cremava tota, s'hi llançaven damunt les mates de barrella, que encara que verda i escassament combustible, llavors s'encenia tota, i en apagar-se el foc quedava en el fons de la clota una espècie de coca, comparable a pedra toska o a un bloc de cagaferro, i aquesta és la que s'usava en lloc de sabó: el gran ús domèstic que se'n féu durant moltes centúries impedia pensar que substitucions o confusions comercials posteriors poguessin haver canviat el nom.

10 Doncs, en català el mot es presenta en dues variants, *barrella* i *parrella*. *Barrella* és la que s'usa des d'Alacant fins a València, i com que des d'allí aquesta s'estengué sempre més, cap al Nord, i la seva àrea primitiva fou encara ampliada en temps posteriors, és la que ha restat en la llengua comuna: d'ací que sigui també la coneguda a la zona barcelonina; és versemblant que hagi estat sempre la forma popular fins al Maestrat (*BDC* XI, 140) i Tortosa (*BDC* III, 87), i la vaig sentir fins al Baix Cinca (a Saïdf) i Llitera (a Albelda), *barrilla* al Torricó, més al NE. coexisteix ara amb l'altra però la forma en què s'usen indica que, com a la zona de la costa, la forma amb *b-* es deu a imitació de l'ús lingüístic standard.⁴

Parrella ha restat, però, en l'ús més comú a quasi tota aquesta zona, car ho vaig preguntar gairebé a tots els pobles del quadrilàter format per Torregrossa, els Alamús, Bell-lloc, Vilanova de la Barca, Benavent, Corbins, Albesa, Algerri, Balaguer, Bellmunt, Les Puelles, Bellver de Sió i Juneda: en tots aquests (i a la major part dels intermedis) la resposta fou *parrella*. Més al Nord la planta ja no es fa, o és rara, i per tant no s'ha explotat i no en saben el nom.

Als voltants de la ciutat de Balaguer se'n parla sovint, i en els afores hi havia hagut allà un convent trinitari, del qual ja no romanen ruïnes, però sí el nom de lloc *Les Parrelles*, citat en docs. de 1293, 1337 i 1835, segons Sanahuja, *La Ciutat de Balaguer* (1.ª edició, pp. 65, 144-5).

Avui ja no s'empra la *parrella* o *barrella* per fer sabó, i és només una planta silvestre, que així que és seca, emportada pel vent, fa mal en els sembrats, de manera que va perdent-se, combatuda, a mesura que s'estenen els conreus a la comarca urgellesa, ara ben regada. Igual, en terres valencianes. Ara bé, algun nom de lloc, per l'adjectiu que l'acompanya, allusiu a aquest escampament aeri, em faria creure que el mateix mot romànic s'havia usat allí com a nom de la planta: hi ha una partida important dita «*Parra Volante*» a l'exida ponentina de Bicorp (poble de la zona castellana de València, partit judicial Ènguera).

La distribució general de les dues variants dona la clau de l'etimologia, *p.-rrella* en el Nord, *barrella* en el Migjorn, coincidint aquesta amb les terres d'antic llenguatge mossàrab: és evident, per tant, que *parrella* ha de ser la variant primitiva, i *barrella* l'arabitzada, amb canvi de *p-* en *b-*. La *Salsola kali* que he vist volar pels camps d'Urgell té una forma característica, com un reixadet o emparrat —*emparrillado* diuen en castellà, on és viu *parrilla* per a la graella, d'aquesta forma, i per a objectes anàlegs— de bran-